

Asia: VN/16951/2020

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto

Lausun suunnitelmasta allaolevien alaotsikoiden alle

Mikäli vastasit yhtyäsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

Suunnitelman tavoitteet

1 Suunnitelman tavoitteet - avovastaus

Suunnitelman lähtökohtina ovat mm. Komission ehdotuksen mukainen Suomen taakanjakosektorin päästövähennystavoite -50 % vuosina 2005 – 2030 sekä HIISI-hankkeen kustannustehokkuuteen perustuvan skenaarion mukaiset päästöt, jotka toteuttavat hiilineutraaliuden vuonna 2035. Tavoitteiden voidaan siten katsoa noudattavan EU:n ja Suomen tämän hetken ilmastopolitiikan vähimmäistasoa. Kuitenkin mm. Ilmastopaneeli on korostanut, että Suomen tavoitteiden kunnianhimoa tulee nostaa, jos siihen on mahdollisuuksia.

Eryteisesti taakanjakosektori koskettaa suoraan ihmisten arkea, ja siirtymän vähähiilisyteen pitkittyessä vuosikymmenten pituiseksi aiheutuu tarpeetonta epävarmuutta ja epäoikeudenmukaisuutta. Tavoitteena tulisivin olla mahdollisimman nopea, tehokas ja määrätietoinen siirtyminen kestävämpiin toimintatapoihin.

Liikenne

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

2b Liikenne - avovastaus

Liikenteen päästövähennykset ovat olleet maltillista, ja ennusteeseen sekä toimenpiteisiin sisältyy edelleen erittäin suurta epävarmuutta. Liikenteen osuus taakanjakosektorin päästöistä on huomattava, joten toimenpiteitä tulisi tehostaa.

Nopeasti vaikuttava ja kustannustehokas keino liikenteen päästöjen vähentämiseksi olisi nopeusrajoitusten alentaminen. Tämä vähentäisi päästöjä paitsi suoraan myös välillisesti parantaen joukkoliikenteen ja sähköisen kaluston kilpailukykyä. Samalla saavutettaisiin merkittäviä hyötyjä liikkumisen tasa-arvoon (mm. ikääntyvä väestö), liikenneturvallisuuteen, ympäristövaikutuksiin ynnä muuhun.

Polttoaineiden verotukseen liittyvät keinot tulisi ottaa täysimääräisesti mukaan suunnitelmaan. Valtiovarainministeriön liikenteen verotuksen uudistamista selvittävän työryhmän esittämillä muutoksilla päästöjä on arvioitu voitavan vähentää 0,4–2,3 Mt vuonna 2030. Työryhmän loppuraportista selviää, että vastoin yleisiä uskomuksia autoilun kilometrikohtaiset kustannukset ovat ansiotason ja polttoainetehokkuuden kehitys huomioiden olleet viime vuosina pääosin alenevia.

Biokaasun ja sähköpolttoaineiden sisällyttäminen jakeluelvoitteeseen tulee pyrkiä toteuttamaan siten, että jakeluelvoitetta nostetaan niiden ennakkoidun osuuden mukaisesti. Edellytykset jakeluelvoitteen nostoon tulee kuitenkin arvioida parhaaseen tieteelliseen tietoon perustuen ottamalla huomioon biopolttoaineiden valmistuksen ilmasto- ja ympäristövaikutukset mm. LULUCF-sektorilla.

Ajoneuvokannan uudistuksessa tulisi erityisesti tehostaa vanhentuneen kaluston käytöstä poistoa. Vaikka sähköautojen osuus kasvaa nopeasti uusissa autoissa, vaikutus päästöihin on tehotonta, jos se ei johda muun autokannan pienentymiseen. Myös käytettyjen diesel- ja bensiinikäyttöisten autojen tuontia tulisi rajoittaa.

Viestintään ja muuhun informaatio-ohjaukseen tulisi panostaa nykyistä vahvemmin, sillä aiheeseen liittyy paljon ennakoasenteita ja virheellisiä käsityksiä. Suunnitelmaluonnoksesta käy ilmi, että esimerkiksi kansalaisraadien mielestä polttoaineverotuksen nosto olisi oikeudenmukaista vasta silloin, kun käytettyjen sähköautojen hinnat ja tarjonta ovat samalla tasolla kuin fossiililla polttoaineilla kulkevat. Sähköauto on kuitenkin jo nyt monessa tapauksessa kokonaiskustannuksia alentava vaihtoehto, sillä autokaupassa on rahoitusratkaisuja tarjolla ja arvokehitys sekä käyttökustannukset ovat todellisuudessa merkityksellisempiä kuin hankintahinta.

Liikenteen kehitykseen ja kustannuksiin vaikuttaa vahvasti myös kansainvälinen toimintaympäristö, ja tehokkaat ja etupainotteiset toimenpiteet pienentävät vanhentuneisiin tekniikoihin ja toimintamalleihin liittyviä kustannusriskejä.

Maatalous

3a Maatalouteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

3b Maatalous - avovastaus

Maataloudessa erityisesti eläintilojen lannankäsittelyä tulisi tehostaa, sillä siitä aiheutuu myös runsaasti välillisiä päästöjä mm. pellonraivausten, ylilannoituksen ja ravinnevalumien kautta. Suurten eläintuotantolaitosten tarvitsema peltoala on hyvin suuri ja myös lannanlevitykseen liittyvät kuljetukset siten pitkiä ja varsin tehottomia.

Tilastokeskuksen ajoneuvokantatilaston mukaan esimerkiksi traktoreiden lukumäärä kasvaa yli 2 %:n vuosivauhdilla, liikennekäytössä olevien traktoreiden keski-ikä on jo yli 30 vuotta ja keski-ikä kasvaa edelleen. Tehokkaita päästövähennyksiä ei siten saada aikaan ilman toimenpiteitä vanhentuneiden koneiden käytöstä poistamiseksi tai päivittämiseksi.

Polttoaineen valmisteveron palautukset tulisi ohjata muihin tukimuotoihin.

Rakennusten erillislämmitys

4a Rakennusten erillislämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

4b Rakennusten erillislämmitys - avovastaus

Myös lämmityksen osalta viestintään ja muuhun informaatio-ohjaukseen tulisi panostaa nykyistä vahvemmin, sillä lämmitysjärjestelmän uusiminen ja energiatehokkuuden parantaminen ovat usein kustannuksia alentavia toimenpiteitä ja valmiita ratkaisuja on niihin tarjolla.

Kaikille avoimena olleessa kansalaiskyselyssä 88 prosenttia vastaajista koki sähkön, lämmön ja lämmitysöljyn merkittävän kallistumisen osin tai todella epäreiluksi. Väistyviin tekniikoihin liittyy kuitenkin myös valtion toimenpiteistä riippumattomia kustannusriskejä, jotka voivat jakautua alueellisesti ja sosiaalisesti hyvin epätasaisesti. On siksi tärkeää, että esimerkiksi öljylämmityksestä luopuminen viedään tehokkaasti loppuun asti. Panostamalla paikalliseen neuvontaan sekä paikkatietoon perustuviin tietoaineistoihin voidaan tukitoimenpiteet kohdentaa oikein.

Puun pienpolton suoria ja välillisiä ilmasto- ja ilmanlaatuvaikutuksia tulee hillitä vähintäänkin tehokkaan informaatio-ohjauksen keinoin.

Työkoneet

5a Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

5b Työkoneet - avovastaus

Myös tällä sektorilla vanhentuneen kaluston käytöstä poistamista tulee vauhdittaa.

Päästöttömät työmaat ja työkonealan green deal ovat hyviä toimintamalleja, jotka antavat myös urakoitsijoille aiempaa selkeämmän näkymän lähivuosien ennakoidusta kehityksestä. Green dealien laajentaminen on erittäin kannatettavaa.

Jätehuolto

6a Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

6b Jätehuolto - avovastaus

-

F-kaasut

7a F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

7b F-kaasut - avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

8a Teollisuuden ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

8b Teollisuus ja muut päästöt - avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9a Kunnille ja alueille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

9b Kunnat ja alueet - avovastaus

Suunnitelmassa on kiitettävästi tunnistettu kuntien rooli paikallisen ja alueellisen ilmastotyön alustoina, vauhdittajina ja mahdollistajina. Organisaatorajat ja hallinnon tasot ylittävät kumppanuudet ovat menestyksellisen toimeenpanon keskeinen edellytys, ja yhteistyötä tulee edelleen vahvistaa. Verkostot, kuten HINKU, todennetusti edesauttavat paikallista ilmastotyötä.

Valtakunnallisesti kattavien ja yhtenäisten sekä loppukäyttäjille maksuttomien päästötyökalujen (kasvihuonekaasujen päästötietopalvelu ja päästöskenaariotyökalu) jatkuvuus on erittäin tärkeää. Samalla tulee huolehtia niiden yhteensopivuudesta kansainvälisten sitoumus- ja raportointijärjestelmien kanssa, kuten Covenant of Mayors.

Toimenpiteiden maantieteellisesti tehokas kohdentaminen paikalliset olosuhteet huomioon ottaen edellyttää myös muita ajantasaisia ja alueellisesti riittävän tarkkoja paikkatietoon pohjautuvia tietoaineistoja, ja yhteisen tietopohjan vahvistamiseen tulee panostaa kaikilla sektoreilla.

Yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön osalta tulisi liikennejärjestelmän toimivuuden rinnalla aina olla tarkastelussa luontokadon pysäyttäminen, monimuotoisen kaupunkiluonnon edistäminen sekä hiilivaraston ja -nielujen turvaaminen.

Kulutuksen hiilijalanjälki

10a Kulutukseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

10b Kulutus - avovastaus

Kuntakohtaista kulutuksen päästölaskentaa on kehitetty myös Kestävä Lahti -säätöön, Sitowise Oy:n, Luonnonvarakeskuksen ja 15 kunnan voimin KULMA-hankkeessa. Varsinkin kuntatasolla kulutukseen perustuva hiilijalanjälki poikkeaa hyvin paljon maantieteelliseen rajaukseen pohjautuvista alueellisista päästöistä, joita päästövähennystavoitteet yleensä koskevat. Rinnakkainen laskentatapa tuo kuitenkin erinomaisesti esille omaa aluetta laajemmat vaikutusmahdollisuudet ja korostaa erityisesti asukkaiden sekä asukkaiden muodostamien yhteisöjen (kunnat, valtio) aktiivista roolia. Tällaista tarkastelutapaa ja siihen liittyvää viestintää on siksi syytä edelleen vahvistaa.

Julkiset hankinnat

11a Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

11b Julkiset hankinnat - avovastaus

Vaikka julkisten hankintojen ilmastovaikutus on tunnistettu ja strategiatason kirjauksissa usein jo huomioitu, on hankintojen kirjo hyvin laaja ja käytäntöön vieminen hankintakohtaisesti vaativaa. Yhteiset linjaukset, tietoaineistot ja tukipalvelut ovat tässäkin tärkeitä vaikuttavien ja oikeasuhtaisten toimien löytämiseksi kussakin kategoriassa.

Muut poikkisektorit

12a Muille poikkisektoreille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn näiden osa-alueiden esitettyihin lisätoimiin

12b Muut poikkisektorit - avovastaus

Kiertotalous tarjoaa ratkaisuja kasvihuonekaasupäästöjen hillintään sekä kulutuksen ja tuotannon kestäväyttämiseen.

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

13a Toimenpideohjelman vaikuttavuus

Toimenpideohjelmassa pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

13b Toimenpideohjelma - avovastaus

Toimenpideohjelma toteuttaa minimitalvoitteet, mutta päästövähennysten toteutumiseen liittyy huomattavaa epävarmuutta.

13c Mitä lisätoimia ehdotatte tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi?

Edellä esitetyt lisätoimet liikenteen, maatalouden, erillislämmityksen ja työkonien päästöjen vähentämiseksi. Varsinkin liikenteen osalta kunnianhimoa tulisi lisätä.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

On huomattava, että vaikutukset eivät rajoitu pelkästään suunniteltuihin toimenpiteisiin, vaan myös toimintaympäristön muuttumisella on ollut ja tulee olemaan jatkossakin huomattavia vaikutuksia. Esimerkiksi polttoaineiden hintamuutoksiin on vaikuttanut eniten maailmanmarkkinoiden vaihtelut. Väistyvien teknologioiden markkinoiden supistuessa vaikutukset voivat olla paikallisesti hyvinkin nopeita, kuten vaikkapa öljynjalostuksen loppuminen Turun seudulla. Päästökauppasektorilla tapahtunut fossiilisiin polttoaineisiin perustuvan energiantuotannon äkillinen kallistuminen on myös hyvä esimerkki siitä, että vaikutukset voivat olla suuria, jos toimenpiteitä ei tehdä ajoissa. Kehityksen suunta on jo selvä, jolloin nopea, tehokas ja hyvin hallittu siirtyminen vähähiilisyteen pienentää riskejä.

Muita huomioita

15 Muita huomioita

-

16 Voiko organisaationi osaltaan edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista?

Kyllä

Meretoja Miika
Turun kaupunki - Ilmasto- ja ympäristöpolitiikka